

Skrynelės vietoj ne stakles kalsi,
 Ne audėjas sodinsi.
 Kai reiks samdyti,
 Kai reiks maldyti
 Samdininkæ mergelæ –
 Samdininkë – vendrauninkë:
 Nedirbs, kaip að, darbelio.
 Per dienà audë – mastà iðaudë,
 Lendriø skietà sulauþë.

Pagaliau vestuvininkai uþdainuoja:

– Ko verki, mergele,
 O ko verki, jaunoji?
 O ko verki, dukrelë,
 Motuðës paauginta?

– O kaipgi að neverksiu,
 Kurgi neraudosiu
 Stov þirgeliai pakinkyti,
 Varteliai atdaryti.

Að motuðei sakiau:
 Vartelius uþdarysiau.
 – Vieðëk, vieðëk, dukrelë,
 Bent ðià vienà diene!æ!

Jaunoji, besirengianti vaþiuoti, girdëdama paskutinà kartà dainuojant jos tëviðkëj, trobos gale, uþstalës kerëioj (seniau ta vieta bûdavo vadinama verkiamàja) æsikniaubusi verkia. Senu paproëiu toji vieta yra iðpuoðiama gyvomis ir negyvomis gëlėmis, apvainikuojama. Ta vieta per vestuves ir kitø iðkilmiø metu laikoma garbingàja vieta.

Bernams pakinkius arklius ir suvaþiavus á kiemà, vëdliai jaunojo vardu á jaunjà kreipiasi daina:

– Eikim, sese, á lankeles,
 Kur gied margos volungëlës,
 Kur gied volungëlës
 Ir lakðtingalëlës!

– Liúdni mano tie meteliai –
 Nepatieðys nè paukðteliai.
 Reik man kelionëlën
 Á sveeìa ðale!æ.

– Nesirûpink kelionële –
 Në svetima ðalele.
 Eikim á darþelà,
 Skinkim vainikëlà!

Nereikia man vainikëlio:
 Turiu aukso bukletëlius.
 Kad reiks iðvaþiuoti,
 Turiu pasipuoðti –

Ðventėje. Danutës Mukienës nuotrauka

Ðilkø rûbai rubrentuoti,
 Rubrentëliai puoðëtuoti.

Rubrento rubrentëlës,
 Sidabro kurkelës,
 Sidabro kurkelës,
 Ðilkø panëekëlës.

– Stov þirgeliai pakinkyti
 Ir varteliai atdaryti –
 Tik mudviem bereikia
 Á karietà sësti.

Didà vargà að turëjau,
 Kol motuðæ perkalbëjau
 Ir josios dukrelæ,
 Sau prietelkëlæ.

Nesirûpink, tëtudëli,
 Nei baltoji motuðële, –
 Neb jûsø dukrelë,
 Mano prietelkëlë.
 Iðvëduojami jaunieji atsiveikina su të-

(Nukelta á 32 p.)

Pavasaris. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 31 p.)

vais ir vestuvininkais. Jaunoji seniau, tiek iš džiūbą vapiuodama, tiek ir prieš išvedluojama, naujai apsikaido šventenybėmis, nes padaliniai žmonės vapiuojantiesiems dėl juoko kely parengdavo įvairių kliūčių – jaunosios jie būdavo vadinami burtais. Žmogus ir žiaip, keliaudamas pamatęs kišką ar katę per kelią perbėgant, manydavo, kad kely nelaimė išties. O ką jau bekalbėti apie jaunąją, vapiuojančią iš džiūbą ar vedluojamą. Motina, atsisveikinusi su dukterimi, ją perbėgnoja, kaip ir laimingą iš sėkmingą kelionę, ir laimingą gyvenimą. Prieš išvapiuodamas piršlys gauna pjūklą ir kirvį, kely pasitaikanėioms kliūtims nugalėti. Be to jis prašo pyrago, degtinės ar vyno butelio, stikluoko, sūrio ir kitų smulkmenų, kad parvapiavęs turėtų ką parodyti. Jei jaunosios tėvai, ypač motina, yra neįkydūs, tai kartais piršliui visko duoda. Priešingu atveju, piršlys prašo paprastesnių dalykų, pavyzdžiui, kad ir tuščio butelio ar kita ko. Blogiausiai atveju tuos daiktus jis yra priverstas pavogti. Išvapiuojantieji bernams užmoka už arklį priežiūrą, o virėjoms – už valgą.

Pirmasis iš kiemo išvapiuoja piršlys tais pačiais, kad jau ir nuplydusiais papuošalais apsikarstęs, paskui ją viename vežime kartu su vežiku šitaip jaunavedžiai, toliau vedliai su pasekėjais vapiuoja bendrai. Pasijudinus vapiuoti, vieni ir kiti atsisveikindami mojuoja rankomis (beveik visi jaunesnieji

vestuvininkai turi žiokias ar tokias „daudykles“ – jį neturintuosius senieji pajaukia, nelaikydami jį „jokiais vyrais“, arba vadindami „mergyvais“). Muzikantai, sustoję kieme, kurį laiką griežia. Jaunasis, jei nori surengti „žumnę“ vedlavimā, pasiima kartu kelis muzikantus – trūbininkus, kurie griežia kely ir atvapiavę iš jaunojo pusės.

Vestuvės pas jaunosios tėvus kaip ir pabaigtos, nes, išvapiavus jaunesiems, vedliams ir pasekėjams, vaišėse lieka tik seniai ir dalis jaunuomenės. Nors ir linksminamasi, šokama, bet jau vestuvių nuotikos nebėra. Vaišės jaunosios namuose tęsiasi tol, kol iš jaunojo pusės antrą dieną sugrąžta pasekėjai.

Vedlaujantiesiems jaunuomenė miškuose, daubose, atkalnėse ir siaurumose daro kliūtis: skersai siauro kelio perkasa gilų griovį, kitur užtiesia smaluotas vadeles arba skystgroblius, uždega ilginių kūlius, kadagio malkas (krūvas), kaimuose užteršia stiprią tvorą, prie kurios sustoję pusberniai, bernai reikalauja butelio degtinės siūlydamiesi už tai išardyti tvorą. Miškuose keliai užverėiami medžiais. Tai padariusieji pasislepia, nes bijo eigiulių. Kai kur jaunuomenė taip šinka „spąstus spąsti“, jog ir patys eigiuliai, keliais vaikdėiodami, sveiko miško neišsaugo. Gerieji pašastamieji, gyvenantys prie kelio, pakely uždega šiburius, kad jaunuosius pagerbtų.

VESTUVĖS PAS JAUNĄJĄ

Vestuvės pas jaunąją sudaro antrą vestuvių dalį. Kadangi seniau vestuvės tęsdavosi visą savaitę, tai ir jaunojo pusėje likusios vestuvių dalies apeigos ilgiau užtrukdavo, nes mažai kainuodavo. Mat iš vestuvės atsinešami pyragai būdavo kepami iš naminių miltų. Iš mėsos nešdavosi virta kumpė, kepta ant, gaidė, šasė. Atsinešdavo ir kieto sūrio, varškės, sviesto. Degtinės pasiimdavo gorėiaus didumo ketvirtainę „plėčką“. Degtinės galėdavo gauti kiekvieno kaimo bravore, kuriame kartais darydavo ir alė. Degtinę pasaldindavo bičių medumi. Vestuvės surengdavo nenaudodami nė svaro cukraus, nes jį pakeisdavo medus. Arbato ir kavos vietoj gerdavo virintą (kaitintą) namo darbo alė. Alė kaitindavo taip: iš katilė, kur supildavo kelis gorėius alaus, dėdavo pusriekę duonos, o šviežio grietinės ir sviesto – kiekviena šeimininkė pagal savo skonį. Kitos nepamiršdavo ir medaus. Kaitintą alė gerdavo su pyragu, duona ir kietu sūriu. Ir muzikantams daug neišleisdavo: priėmus turtingieji duodavo 20 kapeikų, o kiti tik 5–10 kapeikų. Rūbė vestuvėms brangių taip pat nesiūdindavosi.

LAUKTUVĖS

Prieš lauktuves jaunojo namuose būna didis sambrūzdis. Jaunojo parvedlavimo laukiantys namiškiai iš anksto iš trobos išneša nereikalingus baldus, iškliauja sienas, lubas nubaltina, grindis ir takus apibarsto smulkiomis žaliomis eglėmis metūgėlėmis (šakelėmis), kambarius ir prieangius papuošia vainikais, paveikslus apvainikuoja mirtė, bruknė. ar šundriekė vainikais, apsaugo buketais, palubėse ant siūlų ar adžių prikabinėja popierinių arba iš kiaušinių kevalų padarytų paukdečių, kuriems kojas, sparnus ir uodegą padaro iš popieriaus, o galvą ir snapą – iš nekeptos duonos arba molio. Atidarius duris, tie paukdečiai „skraido“ – tai vaikams didžiausia pramoga.

Pamačiai namuose padarytus šibinius prieš lauktuves iškabinėja apie namus, kiemo medžiuose, prieangio vainikuose, ant tvoros mielė, padeda jį ant palangių. Tokius pat šibinius iškabinėja ir pakelėse, maždaug kilometro nuotoliu iki namo, apie 100 metrų vieną nuo kito. Tie šibiniai daromi taip: paima didelį raudoną, geltoną ir baltą buroką ir nudrošia jiems šievės, išskobta kiekvieno buroko vidų dėda uždegtą paprastą laibą taurinę švakelę. Kai kurio šibi-

binėiø virðø apvynioja kitokiø spalvø popieriais. Visi kartu supiebtai þibinėiai tamsioje aplinkos þalumoje atrodo kaip puikiausia didmiesėio iliuminacija.

Pradėjus brėkðti, pradeda rinktis á lauktuves kviesti sveėiai. Kiekvienà jø ðeimà atskirai priima muzikantai ir tėvai, apsirengę iðeiĝiniaiis rúbais.

Seniau paprastas þemaitis ūkininkas, pasipuodæs iðeiĝiniais rúbais, atvykdamas á lauktuves, būdavo apsivilkæs graþiu pilku arba rudmiliumi bei þilmiliu nauju atsegliotu surdotu, þaliomis, raudonai atlanguotomis, kelnėmis, apsiavæs ilgais, iki linkmenø, ar trumpesniais, iki pusės staibio, batais, kuriuos þiemà tepdavo prie ugnies ðildoma penėto parðo „bamba“, vasarà – nesúdytais taukais, o vėlesniais laikais – varvaliu. Apykaklė būdavo pasiriðæs juodmargiu, baltmargiu ar visai juodu „kaklolaisėiu“. Vyrai būdavo graþiai nusiskutæs, susiraitæs ūsus, plaukus nusikirpæs þemaitiðkai (apkerpami aplinkui). Jo þmona būdavo apsivilkusi ilgu sijonu su klotiniais kvoldais (sijonai būdavo siuvami ið spalvotø kartūnø arba languotø naminio audeklø), kitokios spalvos naminės medþiagos, jei buvo turtinga, tai æerkesine (pirktine) „naþutka“. Senovėje á lauktuves einanėios moterys būdavo susiriðusios skaras nugaras pusėje, vėlesniais laikais – senosios būdavo apsigaubusios þiekiniiais raiðėiais ar lapuotomis skepetaitėmis, jaunosios – vienplaukės. Moterys apsiadavo „èvertbaėiais“, pusbaėiais ar „kamaðais“ (pusbaėiai ir „kamaðai“ atsirado vėlesniais laikais). Paskutiniiais metais visi vestuvininkai apsirengia pagal naujausią madà ir atsiþvelgdami á savo finansines galimybes..

Parvaþiuojanėiø jaunøjø, vėdlis ir pasekėjø, taip pat ir pirðlio, marðalkos bei svoėios, kurie visà laikà skuba, jaunojo namuose laukti pradeda vos pradėjus brėkðti.

Á kelia iðsiunėia keli „þvalgai“ (pusberniai, piemenys), kurie, stovėdami atokiau nuo namø, kur visada didþiulis lauktuvio ðurmuly, iðgirdæ skambant varpelius ar dūdininkus grojant, galvotrukėiais bėga praneðti namiðkiams, kad jaunieji ir jø palyda jau artėja. Tai iðgirdæ namiðkiai, tuoj ðoka kiekvienas prie savo darbo. Vieni skuba degti þibinėius, tėvai rengiasi pasitikti jaunuosius, muzikantai iðeina á kiemà, atsistoja ðalia tako ir uþgrieþia. Vyrai, pasigriebæ ðaudykles, seniau sutartose vietose – priekiemy, prie vartø, sėdiniuje ar patvoriuose – ir laukia, kol palyda ávaþiuos á kiemà, kad sveėius galėtø pasitikti „sukryþiuodami ðuvius“. Ávaþiausieji á kiemà, nors ir nebesuvaldydami arklø, jiems atsiliepdami irgi paleiðþia ðuvius.

Parvėdlavus jaunuosiu, visi sueina á geràjà prieklėio kamarà (á „ðpykėriø“), kur yra sudėtas jaunosios kraitis. Jaunoji, vainiksegė ir svoėia ten pasideda virðutiniuosius rúbus ir apsirengia ðliūbiniais. Jaunajai uþdedama „velionė“ ir ðliūbinis vainikas, þinoma, jei dar nėra buvusio sugultuvio. Vyrai atskiroje kamaroje pasideda virðutinius kelionės rúbus, t. y. apsiaustus. Paskui visi eina á trobà. Prieangy juos pasitinka tėvai su lėkðte, kurioj yra pusriekė duonos, þiupsnelis druskos ir pusė stikliuko vyno. Prieð tai marðalka pasako savo kalbà. Seniau tėvai, priimdami jaunuosius, sėdiniuje padėdavo apdengtà staltiese staliukà tokà pat, kaip ir parvaþiavus po ðliūbo, o ant jo būdavo padedama minėtoji lėkðtė, kryþiukas ir uþdegamos dvi gramnyėiø þvakės.

Pasisveikinæ su tėvais, sveėiai pradeda eiti á trobos vidø, o marðalka ar pirðlys jaunøjø vardu tėvams sako: „Vesk, vesk ir ávesk ir daugiau niekuomet nebeiðvesk!“ Esanėius viduj jaunavedþiai pasveikina, o uoðvienė, eidama aplink jaunàjà, dþiaugiasi, kad „mar-

Vidos ir Vinco Stankunø þemaitiðkoje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

telæ su vainiku parveþė“. Pirðlys ábėgæs ðaukia: „Ot, mano parėdymėlis – eikit prie mano gero!“ – ir „savo geru“ ar „burnele“ vaiðina lauktuvininkus. Áėjusieji randa tėvø vestuvio pyragais apkrautus stalus. Greitai jie visi pakvieėiami sėsti uþ stalo. Jo gale, po ðventøjø paveikslais, atitinkama tvarka ið anksto rūtø ðakelėmis buna iðpintos pirmosios jaunavedþio vardø raidės, tas, be jokio nurodiniėjimo, jaunieji, tėvo vadovaujami, susėda stalo gale tokia pat tvarka, kaip ir per „parėtkos pyragus“. Prie jaunøjø – vainiksegiai, uþ jø – pasekėjai, – vėdliai, toliau – kiti lauktuvininkai.

Svoėia dþniausiai savo suruoðtus pietus patiekia tuoj pat, kai atvaþiuoja, bet jeigu kartais ið karto valgyti pakvieėia tėvai, tada svoėia savo pietus duoda vėliau.

SVOĖIOS PIETÛS

Svoėia tiems pietums atsiveþa savo valgius. Pasekėjai nieko nesiveþa. Eia svoėia pati daro tvarkà ir sodina visus uþ stalo: tėvus – stalo gale, kairėj pusėj jaunøjø, antroj jaunøjø pusėj – vainikseglius. Vėdliai gauna vietas ðalia tėvø ir vainiksegio, toliau kiti – lauktuvininkai, pasekėjai. Pasekėjai, kur tik reikia, padeda svoėiai stalà padengti. Du tvarkà palaikantys pasekėjai vyrai ragina gerti,

(Nukelta á 34 p.)

(Atkelta iš 33 p.)

valgyti ir kalbas upveda. Per pietus pasekė-jū vadovaujami svečiai updainuoja.

Po sveičios pietų jaunoji vyro giminėms ir namiškams dalija tokias dovanas: uodvienei duoda suknelę, uodviui – kostiumą, „dvogeteroms“ (jaunojo seserims) padalija po dūlkinę skepetaitę, „dvogetiams“ (jaunojo broliams) kiekvienam po pirštines, kojines, juosta ar rankdūlostą, tarnaitėms – po paprastą skepetaitę, bernams ir piemenėms – po kaklaraištą. Vėdliai jau yra gavę prieš išvedluojant po gražų rankdūlostą, kuriuos, parvedlavę jaunąją, jie nusiima kartu su apsiaustais. Minėtas dovanas jaunoji, atitinkamai pagal savo turtingumą, duoda geresnes ar paprastesnes. Jaunajai baigiant dalyti menkas dovanas, moterys padiepdamos dūtaip dainuoja:

Ai, ai, ai, man bėda,
Yr vargai, klapatai!
Iš tos marėios dovanų
Yr juokė ir klapatai.

Dėjau į skrynėlę –
Skrynėlėj netilpo,
Svėčiau ant kartelės –
Kartelė palinko.

Ar bus kiaulei pantelis,
Ar ožkelei sietelis.

Po to prasideda dūkiai, pavidimai, pasi-linksminimai. Dūkius pradeda viena kuris nors iš lauktuvininkų (pinoma, vyresnis), išvesdamas jaunąją dūkti, jei vainiksegis jos neišveda. Jaunajai „dūkius atidarius“, eina dūkti ir kiti, tik pirmąją pora išėina jaunavedžiai, kartais ir kiti. Dūka „pirštai“ ir kitus dūkius.

Baigus dūkti, moteriškos pavidima „miešėlė“. Trys moteriškos sustoja, sudeda kryžmai dėdines rankas delnais į apačią ir, aplink troboj vaikdėiodamos, dainuoja. Išdai-navusios po posmą, muzikantams griežiant, ima dūkti. Dūtai pavidimo pavidimai:

Pasėjau miešėlius
Lankoj, lankoj,
Parvedžiau mergelę
Rankoj, rankoj.

Pali mano miešėliai
Lankoj, lankoj,
Grafi mano mergelė
Rankoj, rankoj.

Pasėjau miešėlius
Į aptvarą,
Parvedžiau mergelę,
Kaip aitvarą.

Po to vyrai ir moterys (seniau – tik moterys) pavidima „byds degė degutą“. Trys poros, susikibusios taip pat, kaip ir dūkant „blezdingelę“, dainuoja:

Byds degė degutą,
Bydo vaikai pasiuto.
Viens pats beliko –
Ir tas pats nupliko.

Baigusios dainuoti ir muzikantams pradėjus griežti, poros labai greitai dūka, narsio pro viena kitą pro skepetaitėm apačias. Dabar, upuot ėmusios skepetaites, poros tiesiog rankas susikabina pirštais. Kad dūtam pavidimui reikėdavo miklumo, rodo ir posakis, taikomas bernams: „Na, na, aš upgrajysiu „byds degė degutą“ – išmanysi cibulio skonį.“

Kiti dainuoja:

Naujos staklės,
Plonos drobėlės,
O audėjėlė,
Kaip lelijėlė,
Ramta-d-ry-lia-lia (3 k.).

Naujas šambelis,
Dirvas šingelis,
O artojėlis,
Kaip dobilėlis.
Ramta-d-ry-lia-lia (3 k.).

Sumyniau takus,
Nuplėdžiau batus,
O vis dėl tavęs,
Jauna mergele.
Ramta-d-ry-lia-lia (3 k.).

Kartais dainuoja (kiekvieną posmą po du kartus):

– Mergele, jaunoji,
Ko liūdna vaikdėiojji?
Ar nematei dū pulkelį
Ar jauną bernelį?

O kai pamatysi
Dū didį pulkelį,
Išves tave tas pulkelis
Į sveičią dalelę.

Svetimoj dalelėj
Svetimi žmoneliai:
Neatiksi, kaip kalbėti
Nei darbelio dirbti.

– Turiu sidabrėlio –
Dirbinsiu tiltelą,
Kad sugrąžėčiau, kad pareičėiau
Pas savo motuodę.

– Mergele jaunoji,
Nepūstyk sidabro –
Nesugrąži, nepareiši
Pas savo motuodę.

O jei ir sugrąži,
Ilgai nebūsi –
Up stalelio pasėdėsi,
Vieđnele vieđėsi.

Prie margų vartelių
Stov bėri šingeliai,
Sukinkyti, aprėdyti
Mudviem išvačiuoti.

Verkė tėtuodėlis,
Verkė motuodėlė,
Verkė broliai, seselės
Ir teišus dėdėlė.

Po dūo visų apeigų vestuvininkai dūka, pavidima ir linksminas iki vėlaus vakaro. Visi dūos vestuvių dalies apeigų dalyviai be perstojo vaiđinami, kol ateina laikas jauniešiams gulti.

JAUNŪJŪ SUGULTUVĖS

Vėlų vakarą jaunieji, seniau marđalkos, dabar pirđlio, nuvedami gulti. Senesniais laikais jaunieji, nors ir kašin koks speigas bebūtų buvęs, vis tiek turėdavo kustėti klėty po patalais, nes tada trobose labai maža tebuvo gyvenamų kambarių. Dabartiniais laikais jaunieji klėty beguli tik pavasarį, vasarą ir rudeną, o piemos metu – troboje.

Visada lova jauniesiems gulti yra pataisoma iš anksto, tuoj parvežus kraitį. Kraičio spintos ir skrynios yra uprakintos, o lovą kartais veža visai aptaisytą arba pačius rėmus išgriautus, patalynę suriđtą atskirai.

Lovą dūvėstu vandeniū, norėdami išdengtū „metamų“ burto, sugultuvių vakarą apdūlakstydamo jaunojo tėvai taip pat, kaip jauniosios pusėj jauniosios tėvai apdūlakstydamo abiejų jaunųjų lovas.

Prieš guldama jaunoji pasideda „velio-

nà“ ir vainikà, kuris jau po svoeios pietø yra pakeistas ið ðliubinio (ðventintojo) à paprastà. Nei vainiko, nei „veliono“ jaunoji niekada nebegali upsideti.

Pemaièiai turi ir prietarø apie sugultuvës.

Sakoma, kad tas, kuris sugultuvio vakarà greièiau upmiega, tas pirma mirs, kas vèliau, tas ilgiau gyvens. Be to, tikima, kad jaunajai visada „metami“ burtai. Jei sugultuvio nakti jaunoji suèiaudës ir niekas jai nepasakys „à sveikatà“, ji mirs.

Jauniesiems iðejus gulti, jaunimas ir sveièiai ilgà laikà linksmynasi, ðoka. Be kitø juokø, jie apie pusè visos nakties praleidþia sùrà kapodami. Kietà sùrà ir butelà vyno ar degtinës pirðlys gauna ið motinos ar ið jaunosios. Pamatà æinantà pirðlã su sùriu, visi vestuvininkai, puola prie pirðlio, norèdami ið jo tà sùrà atimti. Kyla didþiausias triukðmas, vieni kitø galvomis eina. Pirðlys narsiai gina gautàjà dovanà – kiða jà à upantà, kiðenèn, po papastim, kartais ir parvirtæs atsigula, þiuri, kad tik niekas ið jo sùrio nepagriebtø. Po ilgo laiko, prialsinè pirðlã, sùrà vestuvininkai vis dëlto atima. Ðito neupntenka. Tada jau jaunimas vienas ið kitø tà sùrà bando nuèiuoti. Jei jau kuris mato, kad sùrio nebeiðlaikys, meta jà kitam, savo bièiuliui, ðis vèl kaip àmanydamas sùrà gina, o nebeiðstengdamas apsaugoti, perduoda kitam, toliau esanèiam. Kai visi pavargsta, ànedama trinka, kirvis ir medþio skaldomoji kùla. Kietasis sùris padedamas ant trinkos (kaladës), vienas kuris nors ið vestuvininkø laiko ant jo kirvio aðmenis, dar kitas, kurs narsenis, atkylèjæs dauþia. Bet jie iðmuða ir grindis, o sùrio nesukapoja greit, nes atkylèjus kirvis atitraukiamas. Ir taiklieji retai teup dauþia. Pagaliau sukapoþusiemis sùrà pirðlys duoda po „burnelã“ ir padalija po gabaliukà, þinoma, jau nebe to paties, o kito sùrio.

Po tos ceremonijos visi dar kiek paðoka, kol muzikantai atsistako grieþti, ir nueina gulti. Tuo ir baigiasi antroji vestuvio diena.

KELTUVËS

Anksti ryte, auðtant, muzikantai pakilè skubinasi jaunuosius kelti, kad neatsikeltø nepapadinti. Prie klèties durø sustojæ muzikantai upgrieþia marðà, o moteriðkø bûrys updainuoja dainà:

Ai, ai-ai-ai, abudu jaunu!
Kas papadins anksti rytelã?
Kas iðgindys piemenelã?
Tad að nekalta, jaunas berneli,
Kam budavojai aukðtà svirnelã.

Kam budavojai aukðtà svirnelã,
Kam dèjai langus à vakarèlã,
Tad að praðysiu senà moèiutæ,
Kad papadintø anksti rytelã
Ir iðgindytø piemenelã.

Baigus dainuoti jaunas atidaro svirno duris, muzikantams duoda rublã, o jaunoji – kietà geltonà, kaip vaðkas, sùrà, pirðtines ir degtinës butelã. Muzikantai, dovanomis neðini, grãpta à trobà, juokdamiesi, kad jaunieji ðianakt sùrà suspaudæ. Jaunas vèl updaro duris, baigia rengtis ir paskum ateina su jaunàjà à trobà. Muzikantø papadinti, sukyla ir kiti sveièiai, suvãþiuoja kaimynai.

Atsikèlusiemis jaunavedþiams pirmà rytà duoda praustis „ið rëeio“, t. y., dubenã, kuriame prausiamasi, àdeda à rëtã.

Ðã rytà à trobà pirðlio neleidþia – stuma jaunimas jà atgal à laukà ir àduo jam à veidà ið kurkinio vaikø „revolverio“, reikalaudami iðsipirkti. Jis iðsitraukia ið keliniø kiðenës butelã degtinës, ir durys jam atidaros.

Susirinkusiems sveièiams duodami pusryèiai. Jaunavedþiai, atèjæ prie stalo galo, randa savo vietoj, apverstà lèkðtelæ, po kurios kai kurie vestuvininkai, jei jie yra ant jaunøjø pikti, padeda lèlukæ, o kiti, jiems palankùs, „geros ðirdies“ sveièiai buna padèjæ „kvièkelio“. Jauniesiems kartais ant stalo padeda tik vienà lèkðtæ, peilã ir ðakutæ, tad tuo geru jie jau pirmà dienà turi dalintis. Ir ðiaip kartais, kai valgant sveièiams pritrùksta lèkðèiø, jauniesiems visada prisieina valgyti ið vieno indo.

Baigdami pusryèius dainininkai uptraukia:

– Seredos rytelã
Anksti atsikèliau,
Veiziu þiuriu – ant galvelës
Nebèr vainikèlio.
Eikiv, sese, à darþelã –
Skinkiv vainikèlã.
Að suskinsiu, tu nupinsi
Rûtø vainikèlã.

– Nezvalijo motuðelë
À darþelã eiti,
Nezvalijo motuðelë
Rûteliu laupyti.

Gana rûtas belaupyti
Ðakas belankstyti!
Gana vainikà bepinti,
Gana bedèvèti!

Vieni ðià dainà dainuoja keltuvio rytà,

Vidos ir Vinco Stankunø bemaityðkoje sodyboje (Ðiaulio rajonas). Danutës Mukienës nuotrauka

pusryèio metu, o kiti – per martuotuves.

Jeigu gultuvës vyksta jaunosios pusèje, jaunas savo uoðvienei àduodavo tà patà rytà ne daugiau, kaip 5 rublius. Vidutinio turtingumo jaunas sumokèdavo 2–3 rublius. Jei gultuvës vykdavo jaunojo namuose, tai keltuvio rytà minëtus pinigus jaunas àduodavo svoèiai, kad ji parveþtø juos uoðvienei.

MARTUOTUVËS

Martuotuvës prasideda po aukðèiau minëtøjø pusryèio. Ið anksto vestuvininkai iðradingai paruoðia kèdæ jauniesiems kilnoti. Kèdës sèdynë buna updengta maþu kilimèliu, o visa kèdë nuo atkaltës iki pat þemës apvainikuota, apsagstyta graþio graþiausiais bukietais. Atkaltæ iðpuoðia levendromis ir kitais þalumynais, bukietais taip, kad iðpuoðimai baigtøsi lygiai ties jaunosios ir jaunojo galvovirðiu.

Per martuotuves pirma kilnoja jaunàjà, duodami jai teisæ, savo, vestuvininkø, àgaliøjimà tapti ðio namø ðeimininke, paskui – jaunàjà, kurã „pakelia“ pilnateisiu ðeimininku arba „gaspadorium“.

Martuotuvio turinys, idèja visur ta pati, bet jø apeigos atskirose apylinkëse yra ðiek tiek skirtingos.

Pavyzdþiui, Plateliø apylinkëse jaunosios martavimo apeigos atliekamos „ðpykeriujë“, o jaunojo – kieme, todël, kad jaunajam reikia suneði bei suvesti visus, ðkio gyvenime reikalingus, padargus, gyvulius. Marðalkos, o ðiais laikais pirðlio vadovaujami, à „ðpykerio“ susirenka visi vestuvininkai ir jaunas su savo tøvais. Jie pasodina jaunamartæ à aukðèiau apraðytàjà kèdæ ir visi, kiek tik kas gali, tolimieji kad ir pirðtais pri-

(Nukelta à 36 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnų pėmaitiokje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 35 p.)

siliesdami, kilnoja, daukdami, ūpdami: „Ura! Valio! Tegyvuoja!“ Pasodindami jaunamartę kėdėn, nusega jai nuo galvos vainiką, jeigu jis dar nenuimtas, galvą jai apgaubia didelė raudona skara, prisega jai prijuostę. Jeigu maržalka ar pirėlys pakilnojus ir tebesėdint kėdėj sako prakalbą, tai prakalbos metu, paminėjus indų rakandų pavadinimus, tuoj atitinkamai atnešdama ir sudedama jaunajai į skreitą – koštuvą, samtą, menturą, moliną dubenėlą, o šalia jos – katiliuką ir švairius kitus indus, be to, ūluotą.

Paskum kilnoja jaunąją: sodina ją į kėdę, užmauna jam kepurę, kojas dažnai apmaus to klumpėmis. Ir kieme tokiu pat būdu kilnoja.

Paskui, sakant prakalbą apie jo būsimąjį gyvenimą, užkabina jam ant peties sėtuvą, atduoda raktus, šalia padeda kirvį, dalgį, pjūklą, grąptą ir kitus smulkius daiktus, atveža vėpimą, pagrę, akėčias, roges, kopėčias, atveda arklą ir po vieną kitų gyvulių. Kilnojant jaunąją, moteriškos, graudindamos jaunąją, dainuoja:

Jei nemoki kelnių siūti,
Nereikėjo mano būti.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Upsikaisi puodilėla –
Išlaks katins tau pienelą.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Jei neverki martuojama,
Verksi vyro kduuojama.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Suteikus jaunajam naujo šeimininko rangą, turi būti atimtas šeimininko rangas iš senojo „gaspadoriaus“, ūkio savininko. Tuo tikslu vestuvininkai vėliau į tą pačią kėdę kai-p ir jaunuosiu pasodina vieną kurį nors iš bernų. Kilnodami ją, vestuvininkai mini jaunikio tėvo vardą, sakydami, kad jis atsigavęs, nustojaš tame ūkyje savo pirmųkėdės galios.

Tuo tarpu senės moteriškos, apsupusios jaunąją, dainuoja ją graudindamos :

Motušėle, lelijėle,
Aš gavau bernelą tinginėlą –

Ne artojas, ne dienpiovys,
Ne gerš nameliš gaspadorius.

Kas dienele karėiamėlėj,
Kas miela naktelė po stalėliu.

Išars kelius, užsės rugius –
Neberasiu kelelio

Pas motušėlą –
Aš, rugelius praskleisdama,

Vasilkėles suskindama,
Ištėsiu kelelą pas motušėlą.

Tuo metu jaunoji graudžiai verkia. Muzikantai, norėdami nutraukti bobų graudinimus ir nuraminti jaunamartę, norėdami peršaukti jį riksmą, prie klėties priėję, užgroja smarkų maršą. Moterys, ką sugriebdamos, veža juos šalin. Pradėjus joms vėl dainuoti, išblaškytieji muzikantai pakartoja tą patį. Vieni kitiems nepasiduoda tol, kol visa tai tiek vieniems, tiek ir kitiems nusibosta.

Po martuotuvio jaunamartė muzikantams duoda dovanų dvejus pirštines, stikliuką vyno ar ko nors kito. Jei muzikantų yra daugiau kaip du, o pirštinių daug nebeturi, tai jaunamartė, muzikantams nematant, parenka tiek molinių dubinėlių, kiek yra muzikantų ir po kiekvieno pavožia tai po vienas pirštines, tai po stikliuką vyno. Atvestiems muzikantams ji pasiūlo už jį nuodirdumą

pabandyti savo dovanø laimæ.

Martuotuvës ylakiðkiuose vyksta panaðiai, tik ÷ia abu jaunavedþius kilnoja troboj, todël jaunajam ÷ia nebesuvelka tiek daug ÷kio darbams reikalingø daiktø. Arklà ÷veda vidun arba prie pastato trobos angoj, parodo jà ir vël nuveda atgal.

PIRÐLIO KORIMAS

Treëia vestuviø diena, tuoj po martavimo, pasekëjai ima rûpintis pirðliui padaryti galà – jø pareiga pirðlã pakarti. Pasekëjai, kitiems pritariant, dainuoja:

Vai, tu pirðly, tu, melagi,
Tu pradëjai visà pradþià,

Tu pradëjai visà pradþià,
Mane, jaunà, à nevalià.

Pirðlys ðelmis, melagis,
Pirðlys gyrë vietelæ.

Sakë, mûro dvarelà
Krikòtolo langeliàis.

Kai að jauna atëjau,
Niekò gero neradau.

Dangum kloti stogeliai,
Virðëiøims kimòti langeliai.

Pirðlys ðelmis, melagis,
Pirðdams didþiai melavo.

Sakë, kalne rugelius,
O pakalnëj kvietelius.

Kad að jauna atëjau,
Niekò gero neradau,

Kalne buvo smilgelës,
O pakalnëj dirselës.

Pasekëjai pasiulo pirðlã pakarti. Ðios „egzekucijos“ vadovu prikalba bûti vienà kurà nors ið kaimynø, nebuvusio vestuvëse, dapniausiai jø bernà, kuris ima vestuvininkus „kirðinti“ prieð pirðlã ir kuris savo lieþuviu padaro tai, kad visi vestuvininkai susiskirsto à dvi puses – smerkianëjàjã ir ginanëjàjã. Pirmoji aiðkina, kad pirðlys esàs kaltas ir jà reikià up melagystes, suktybes kaip nors nubausiti. Antroji ÷rodinëja, kad pirðlys nekaltas.

Iki gultuviø ar martavimo niekas negali pradëti smerkti pirðlio, juo labiau negali pradëti jo korimo apeigø. Jei iki to laiko ir karia

pirðlã, pasidaræ „balvonà“, bet pats pirðlys tokio ceremonijø nepriima, ir pusberniai vengia prie jo prisartiinti.

Treëia vestuviø diena, kai pirðlys yra „paplipæs, kaip varna, pempesokà uplesusi“, vis daugiau atsiranda drãsuoliø, kurie jam iðdrãsta pasakyti: „Paskutinã kartà valgai. Ið tavo dantø bus kalëiukai, ið stibikauliø – bûgnui medukai“ ir t. t. Pagaliau prieina prie to, kad jam paskelbia dekretà. Jis bûtinai skaitomas ið raðto.

Skaitytojas atsistoja ant krëslo, àsideda smerkimo dekreto raðtà à retà ir skaito:

„Nepaprasto melagio pirðlio Vaiðtaros, garsingos pabaigos gyvenimo dekretas, iðduotas Didþiojo Karaliaus Zigmanto III vardu.

Metuose ðiuose, tuose, anuose, kada katës ðunis pjovë, zuikis bûgnà muðë, lokys ragà pûtë, kai gelþiasnapiai per mûsø þemæ lëkë, ðunys giedojo, gaidþiai lojo, arkliai dantimis brazdino, stirma su pelëda ðokinëjo, þuvys lakiojo, driepas à geguþæ veizdëjo, bobos verðius kirpo, mergaitës tekëti nenorejo, vaikiukai jø nebemylëjo, kad riestainiais snigo, vaikai per kiauras naktis nemigo. Tuokart vilkas, tà trenksmà iðgirdæs, dideliai persigando – nebeveizdëjo, kur verðiai, kur banda, o ið tos baimës staiga paðoko bëgti, bebëgdamas ðoko per kelmà ir iðsþyrë vaikiukà. Ðã þmonës praminë briedaiëiu, nes buvo toks smarkus, kaip epys, taip sugebàs suktis, kaip girnø apatinis akmuo. Tas derlingas ir guvus vaikiukas capt nutvërë vilkui trumpai up uodegos ir nepaleido. Vilkas bëgo per Kempëbalio sodþiø; nutrûko jo uodega, o vaikiukas – bents – parvirto. Iðaugo paskui à veltëdà, baisø melagà ir tarsi vagà, nes apgavo ir pavogë gyvã graþiã Petronelæ. Bet kaip apgavo ir pavogë? Ðitaiþp ðiaip: pasiðovæs, girdi, à pirðlius, atvyko à Erdiðkiø sodþiø ir pasakë Paceliø Kazã esant Kempëbalio sodþiaus ponaiëiu, gyvenantã didþiame mûro dvare, kurio stogas esàs klotas laðiniø paltimis, langai deimanto, takai sùriais iðgrãsti, lieptai ir tiltai marmuro, nuo daugybës deðrø akëëias lûptant, ðuliny s medaus ir pieno prigoþtas, darþinës javø pripiltos, svirnai ðiaudø prikimòti, alaus eþerai, degtinës kûdros pilnos ir sviesto devyni tarpai þipardyti, arkljø, bandos, aviø ir kiauliø daugybë. To viso pameilusi, Petronelë paþadëjo tekëti ir iðtekëjo up Kazimiero. O mes visi, ÷ia atvykã, randame papras-to þmogaus gyvenimà, ið medþio padirbtã, ðiaudais klotã, tûlus langus, lentelëmis updarytus. Ðitai tau penkios! Pamata esã apgauti, rypos tokã pirðlã melagã apkaltinti.

Vidos ir Vinco Stankunø bemaltioþkoje sodyboje (Ðiaulio rajonas). Danutës Mukienës nuotrauka

Zigmantas III, Karalius, per veslã (?), iðleistã 1664 metuose, àsakë tokius melagius apgaudinëtojus ar, palaipinus à þardã, ðunimis upþjudyti, ar, up karklyno pastaëius, su grybø kotais upmuðti, ar, palaipinus ant stogo, kopëëias atimti, ar, pastaëius ant liepto, pastumti à upæ be ramsëio, ar, tiesiog sakant, pakarti ir priartinti prie dangaus.

Mes tada, gale savo rankomis pasiraðiusieji, pildydami tuos garbingus àstatymus, nusprendëme didã melagã Vaiðtartã pakarti.

Pakoræ nemaþà pelnã gausime, nes ið karuoklio makaulës bus likterna, ið akiø – ðpunkos, ið nosies – ðnipkos, ið dantø – priekalai, ið lieþuvio – pakala, ið gerklës – tûba, ið stemplës – virvë, ið pilvo – bûgnas, ið grobø – vëdarai, deðros ir stygos, ið ðonkauliø – akëëios, ið plauëiø – dumples, ið rietkauliø – koëelai, ið stabukauliø – patrûboëiai, ið rankø – grëbliai, ið letenø – keltuvës, ið nagø – sagos.

Bet kam ÷ia ilgai tauzyti ir skaldyti. Imkit, vaikiukai, ir tempkit! Po ta iðtarme savo rankas pasidëjo: Juozapas Margis, Kazimieras Dargis, Pilypas Pilvoëius, Jonas Kuproëius ir kiti“.

Pastaba: perraðyta ið vadovëlio „Mûsø

(Nukelta à 38 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnų pėmaitiūkoje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

tautosaka", parengto mokykloms.

Disai dekretas, imtas iš M. Valanėiaus „Palangos Juzės“, p. M. Lubaviėienės liudijimu, nesas pilnas ir visiškai originalus, nes, sakoma, buvęs platesnis ir daug vulgaresnis. Pavyzdžiui, kad ir pati dekreto pradžia, kiek pamenama, buvusi kitokia, būtent: „Dtai dekretas, tau išduotas nuo Zigmanto, karaliaus, metuose dūiose, tuose ir anuose, išrašytas senos bobos pryduose. [...] kai gelpinšniai per mūsų pėmė jojo [...], kai arielka lijo; ant kalno išvesim, baravykė kotais užmušim, ūnėmis ušpjudysim [...]. Nesitėkė, kad tu esi stiprus ir narsus, kaip kulys ar paršas, pastuj, kai tave išvesim iš trobos, tuojau bus iš tavęs vėdarė ir sriubos [...]“.

Pinoma, M. Valanėius, būdamas dvasininkas, galėjo iš žmonio gauti išbrauktą (pakoreguotą) tekstą, be vulgarybių. Galėjo jis ir pats kai ką išmesti, nes jam, dvasininkui ir auklėtojui, be abejojimo svarbiau buvo dekreto gerosios, estetiškosios pusės.

Persikaučius radė, paimama pirėliui už pakarpos, nes norima jį iš upstalės išvesti prie kartuvio. Pirėlio gynėjai vėdliai užsėda noriškai ir neatiduoda apkaltintojo. Tada jaunimas iš lauko pusės noriškai prie pirėlio pro pamatus, kad galėtų už kojų sugriebė ištraukti jį lauk. Bet tėvai, nenorėdami nuostolingų „štukų“, duodami jaunimui butelį degtinės ar pinigų, sulaiko jį nuo tokio „pygio“. Pa-

sekėjai, norėdami pirėli lengvesniu būdu paėiuoti, užperka muzikantus, pradėda vesti sėdinėuosius už stalo šokti. Išvestojų vieton atsėda i kitos moterys, dažniausiai senosios, kurios stoja už pirėli, kaip ir visi kiti susituokusieji kad daro. Vėdliai, norėdami pirėli išgelbėti, dabar jau patys užperka tolesnius šokius. Taip 3–4 valandas pirėlio nepavyksta išvesti iš upstalės. Tai tėsiasi kol pavargsta šokantieji. Pagaliau, priėjus vargais negalais pirėlio eilei (pavargusios moterys jau nebesėda prie pirėlio), pastarasis išvedamas „šokti“ – tai padaro pasamdytasis korikas. Prieš tai abu, ir pirėlys ir korikas, iš jaunosios būna gavė po rankėluostą. Pirmasis jį laiko persimetė per kaklą, taip, kaip kunigas stulė, antrasis laiko rankoj. Priėjus korikas užmeta savo rankėluostą pirėliui ant kaklo ir pradėda tempti jį iš upstalės aslon. Asloj jaunimas su susituokusiais, susibūrė i dvi priešingas grupes, vieni traukia pirėli pro angą lauk, o kiti i upstalę stumia. Jaunimas, gavė viršū, ištraukia pirėli i sėdnie.

Sėdnieje pirėlys jiems duoda butelį, kad užuot jį patė korė, pakartė „balvonė“, kuris iš anksto tokiai „egzekucijai“ parengtas, stovi tamsioj sėdnieus kerėioj, saugomas vestuviniškė, kad jo nepavogtė vėdliai ir taip nesutrukdytė pirėlio pakarti. Vėdliai, negalėdami jėga atimti, visokiais gudriaus būdais stengdavosi „pirėli“ išvogti.

Gudriajam pirėliui išibrukus savo rankėluostą kišenėn ir pasislėpus, jaunieji vyrai, koriko vadovaujami, užnėrė „balvonui“ už kaklo rankėluostą, velka jį per kiemą prie medpio, spardydami, mušdami, rėkaudami. Tas tariamas „pirėlys“ – šiaudė iškamšas, apvilktas senais, nudrėskusiais, nuplydusiais drabužiais, apautas kiaurais batais, klumpėmis ar naginėmis, apmautas „varnė iškapota“ kepure. Privilkė prie reikiamos vietos ir rankėluostą pakeitė virve, keli vyrai sukibė pakelia „melagė“ ant sausos, o ne ant šalios šakos todėl, kad medis nuo tokio „bestijos“, „stervos“ korimo nenudėiuot.

Pakorė „pirėli“, susirinkusieji pakelia didžiausią triukšmą: dūiugauja, rėkauja, šaudo, mėto i „pirėli“ akmenimis, stripiniais. Liopus šaudyti ir dūmams bei dulkėms dar neišsiskleidėius, kas nors iš vestuviniškė patraukia pėmyn virvelė, kuri yra pririšta prie kamšėio butelio, apverstos kaklu pėmyn už drabužio, greta juosmens. Tada per „pirėlio“ kelnio rietus ima eiturkėti raudonas ar geltonas skystimas. Tai „egzekucijos“ dalyviams, švairiai padėpiantiems „pirėli“, sukelia daug gardaus juoko.

Nuėmė nuo kartuvių „balvonė“, karuėiais jė pavėpina po trobė. Kitas, pagriebė „balionė“ i glėbė, ima šokti su juo, dulkinti asloj. Iš eia „balionas“ nešamas i virtuvė, kur jė norima škišti i katilus. Virėjos nuo tokios baidyklės kuo nors išsiperka. Reikalaujama išsiperkimo ir iš jaunėjė, kitais „pirėli“ grasinama paguldėti i jaunėjė lovas. Vėliau mergaitės nuo jo išperka savo rūtė darpėlė, nes jaunimas siūlosi ten šė „negyvėli“ pakasti. Tempdami „pirėli“, jaunieji vestuviniškai sugrėpta i trobė ir rengiasi ir eia iškasti jam duobė, bet to neavyksta, nes jaunasis išsiperka. Dar pavalkiojė „balvonė“ tai vienur, tai kitur, metė i vandenė, nuskandina jė durpyno ar kūdros dumble, nes jam „nebėra vietos pėmėj“. Kiti kartais „pirėli“ nuneša i duobė ir pastato kojomis ant pėmėjė aršė, o tarp aukdėjė išspraudėia galvė, kartais ir kitaip škaria i aršus. Taip nusibaigiasi pirėlio „kūnas“, o „dūdiš“ pasirodo aukdėtai, ant stogo kraigo, bekeneianti pomirtines kanėias (mat, pirėlys pasilipė ten periasi su šluotrapiu, vanta ar kadagiū). Ir jai, „prakeiktajai“, jaunimas paleidėia dūvių, bet „dvasia“ jau prieš tai pasistengia pasislėpti antroje stogo pusėje.

Nusikraėius pirėliu, vestuviniškai pakvieėiami pietė.

Po pietė pradėdami ruošti pasekėjė arkliai kelionėn – reikia grėpti atgal.

Pirðlys dabar pietus jau valgo kartu su visais kitais, jau niekuo nebesigirdamas, neberėkaudamas, nes nebeturi savo „rango“.

Pasekėjai grąpta į jaunosios pusę tuo pačiu laiku, kaip ir išlydėję iš ten jaunąją. Atėjęs laikui skirstytis, marðalka užtraukia:

Sveteliai, namo, namo!
Kaimynai, namo, namo!

Tai išgirdę, visi subruzda: vieni taisosi išvąpiuoti, kiti – išleisti. Pastarieji dainuoja dainas. Tarp jų yra ir tokia:

Að mergytė, kaip ropytė,
Kaip darþely aguonytė.
Lia, lia, lia-lia-lia,
Kaip darþely aguonytė!

Ir vaikinai, kurie jauni,
Paskui manęs eidami,
Lia, lia, lia-lia-lia,
Paskui manęs eidami!

Visi þmonės man kalbėjo,
Kad að vyro negausiu.
Lia, lia, lia-lia-lia,
Kad að vyro negausiu!

Bet að gavau tokį vyrą,
Kad ir visiems gailu yra, ir t. t.

Visi þmonės man taip sakė,
Kad að bobos negausiu, ir t. t.

Bet að gavau tokia bobą,
Kad ir vaikų pilna troba, ir t. t.

Nuplydo paukðeių sparneliai,
Po miðkelį beskraidant, ir t. t.

Nuplydo þmonių lieþuviai,
Apie mudu bekalbant, ir t. t.

Dievui tiko, þmonės pyko,
Kad mes meilėj gyvenam, ir t. t.

Grąptantiems pasekėjams jaunamartė áduoda parveþti „pyragø“: babbø, sùriø, degtinės ar vyno. Pasekėjai, apsimokėję bernams už arklį prieþiurą ir virėjai už patarNAVIMÀ, atsisveikinà sėda á vėpimus ir išvąpiuoja, paleisdami á orà paskutiniuosius ðuvius. Jiems atsilepia líkæs jaunimas. Tiek pasekėjus, tiek ir kitus išvykstančius vestuvinkus jaunieji su likusiais palydì iki vartø. Jaunimas dar pasilieka iki vėlyvo vaka-

Vaistapòlės. Danutės Mukienės nuotrauka

ro – ðoka, linksminasi, þaidþia, kol pagaliau ir jis išsiskirsto.

Pas jaunosios tėvus vakarop laukiama grąptanėiø pasekėþ. Parvąpiavę, sudeda ant stalo ir visiems likusiesiems vestuvinkams parodo kad ir menkas marėios dovanas. Jaunosios tėvai visus pavaiðina. Èia jaunimas dar turi progos pasiðokti, pasi-linksinti. Vėlø vakarà ima vestuvinkai ir èia skirstytis. Tuo vestuvės ir baigiasi.

Po vestuviø pirmo sekmadienio pavakarę jaunieji kelia ávedybas, á kurias susirinkę

giminės, artimieji kaimynai pasivaiðina, pasikalba su jaunavedþiais. Jokio ypatingesnio apeigø, iškilmio ta proga nevyksta.

Paþastamieji ar giminės, pirmà kartà sutikę jaunavedþius, kad ir po kelio metø, sveikindami juos patrina rankà á nosinà ar á skvernà, kad naujai pradėjusiems gyventi gerai sektøsi avys.

Nuoðirdþiausiai dèkoju M. Zubavièenei, gy-

(Nukelta á 40 p.)

Uzbonai. Danutės Mukienės nuotrauka

Namai... Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 39 p.)

venanėiai Berpore (Platelių valsčius), malonėjusiai suteikti man daug medžiagos apie šeimai vestuves, ypač apie senesnįjį laiką vestuvių apeigas, baidimus ir padainavusiai beveik visas šiame tekste paskelbtas dainas.

¹ Turgūs, kurie vykdavo nuo Naujų metų iki Užgavėnių.

² Pasaulis.

³ Prekymetis.

⁴ Apskelbdamas.

⁵ Laikotarpis nuo Šv. Kalėdų iki Užgavėnių.

⁶ Vestuvių palyda.

⁷ Velnias.

⁸ Bapnytinės sutuoktinių apeigos.

⁹ Carinėje Rusijoje – apskrities policijos viršininkas.

¹⁰ Pagirios.

¹¹ Vaišės, išgertuvės, kokainas reikalą atlikus (pardavus, nupirkus, sutartą sudarius ir kt.).

¹² Pirštis.

¹³ Lėkėtės.

¹⁴ Smulkios bajorų ar tik lenkiškai kalbanėjų šeimos sodpius.

¹⁵ Pleškė, pavalkė dalis, antžonės.

¹⁶ Triukšmingi.

¹⁷ Išpeikti, paniekinti, atmesti, nepriimti.

¹⁸ Mašas kambarys, esantis už senoviškos krosnies.

¹⁹ Apie vestuvių sutartą.

²⁰ Grietinė.

²¹ Užsispyrusi, atkakli, gyva, veikli, judri.

²² Kankinanti kitus.

²³ Makaras (šmogus, kuris nesugeba susikaupti, daug ką padaro gerai neapgalvojęs).

²⁴ Tvarkingas.

²⁵ Bičiuliškai, draugiškai

²⁶ Nevykėliai, nesusipratėliai.

²⁷ Skelbtis.

²⁸ Patalpa vėjimams, rogėms, ūkio darams, pakinkams ir pan. laikyti, ratinė.

²⁹ Ant klėties, antklėtyje.

³⁰ Baldai.

³¹ Senovinis dešim skatikų pinigais.

³² Rogės.

³³ Priangis, kuriama yra suolų atsisėsti atvokusiesiems.

³⁴ Lova su patalyne ir patalynės baltiniais.

³⁵ Mediniai indai.

³⁶ Vienos spalvos drabužių karta, eilutė, kostiumas.

³⁷ Skarelės (kuskilaitės, kuskelės).

³⁸ Moteriška palaidinė, trumpikė arba trumpas moteriškas švarkas ar vatinukas.

³⁹ Dniūrauka, senoviška suknelė be rankovių.

⁴⁰ Nemašas kiekis; dvylika vienetai; velnio tužinas – trylika.

⁴¹ Šperokus.

⁴² Didelius vaidina, šivaizdina, keliasi, puikuojasi.

⁴³ Padarysi gerai, išpildysi papadą.

⁴⁴ Nusikaltimo, nuodėmės nepadarysi.

⁴⁵ Išaiškinti tuos giminystės ryšius.

⁴⁶ Turtingas.

⁴⁷ Švainiai (sesers vyrai ar šėmonos broliai).

⁴⁸ Santuokos palaiminimas bapnyčioje.

⁴⁹ Laiškai, raštai.

⁵⁰ Pavaiškėioti.

⁵¹ Medpiotojas.

⁵² Kvailė.

⁵³ Ištekėti.

⁵⁴ Krosnis, pečius.

⁵⁵ Vien minėsi.

⁵⁶ Rūbai.

⁵⁷ Apkalbos, gandai.

⁵⁸ Leidimas, dokumentas.

⁵⁹ Namai, kuriuose apsistojama, smulkė; viešbutis, butas.

⁶⁰ Gira.

⁶¹ Giminaitis.

⁶² Špykierė. Patalpa klėtyje, kur laikomi drabužiai, kraieio skrynios, spintos drabužiams ir kitaip geresni daiktai.

⁶³ Vokiškas pinigais.

⁶⁴ Krotkė ????

⁶⁵ Išlaidauti.

⁶⁶ Išpiovintos vynuogės.

⁶⁷ Kardamonas.

⁶⁸ Pikiuoti.

⁶⁹ Pirmieji pabroliai.

⁷⁰ Didelis smuikas.

⁷¹ Kapela.

⁷² Statinės

⁷³ Rūbai

⁷⁴ Šibintas.

⁷⁵ Kaimo kelias.

⁷⁶ Kilyėka.

⁷⁷ Girti.

⁷⁸ Priklausomai nuo to.

⁷⁹ Tenka, prisieina.

⁸⁰ Užgrotkis

⁸¹ Gurkūnė.

⁸² Ašėai.

⁸³ Baldai.